

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Бердянського державного

педагогічного університету

проф. Ігор БОГДАНОВ

ВИТЯГ

із протоколу № 1 засідання фахового семінару

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації аспіранта кафедри педагогіки

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Бердянського державного педагогічного університету,
для проведення попередньої експертизи дисертації

ЛИСАКОВА Сергія Володимировича на тему:

«Феномен провідництва в освіті України (XIX – початок ХХІ століття)»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

ПРИСУТНІ:

Члени кафедри педагогіки: ЛІСІНА Лариса Олександровна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки; БАРБАШОВА Ірина Анатоліївна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки; ГОЛІК Олександр Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки; ГОЛУБ Олена Вікторівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки; ЛЕСИК Анжеліка Сергіївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки; МАЛИХІН Андрій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки; ЩЕРБАКОВА Надія Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки; ЯРОЩУК Лілія Григорівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки.

Здобувач: аспірант кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету ЛИСАКОВ Сергій Володимирович.

Члени кафедри менеджменту та адміністрування: КРИЖКО Василь Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування; ШУМІЛОВА Ірина Федорівна – докторка

педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування; ВЄСНІДЕВА Надія Олександрівна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування; НЕМЧЕНКО Сергій Геннадійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування; СТАРОКОЖКО Ольга Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування.

ЗАПРОШЕНІ:

ЖИГІРЬ Вікторія Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка, декан факультету фізико-математичної, комп’ютерної та технологічної освіти;

МАКАРЕНКО Тамара Петрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, декан гуманітарно-економічного факультету;

КОНДРАТЕНКО Юлія Ігорівна – аспірантка кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій;

ПІНЧУК Валентина Юріївна – завідувачка аспірантури.

Головуючою на засіданні фахового семінару обрано ЛІСІНУ Ларису Олександрівну, докторку педагогічних наук, професорку, завідувачку кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету.

Секретарем – БАРБАШОВУ Ірину Анатоліївну, докторку педагогічних наук, доцентку кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету.

Серед присутніх – 5 докторів за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення дисертації ЛИСАКОВА Сергія Володимировича на тему «Феномен провідництва в освіті України (XIX – початок XXI століття)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету КРИЖКО Василь Васильович.

Рецензенти: ШУМПЛОВА Ірина Федорівна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету;

СТАРОКОЖКО Ольга Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету.

Дисертацію виконано як складову частину комплексної науково-дослідницької теми кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету «Формування особистості в навчально-

виховному процесі освітніх закладів у контексті нової української школи» (державний реєстраційний № 0117 U 003116). Тема дисертації була затверджена на засіданні вченої ради Бердянського державного педагогічного університету від 3 жовтня 2019 року (протокол № 3).

СЛУХАЛИ: про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації. Повідомлення аспіранта кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету ЛИСАКОВА Сергія Володимировича за матеріалами дисертаційної роботи «Феномен провідництва в освіті України (XIX – початок ХХІ століття)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

ВИСТУПИЛИ: поставили запитання головуюча ЛІСІНА Лариса Олексandrівна – докторка педагогічних наук, професорка; ГОЛІК Олександр Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент; ЛЕСИК Анжеліка Сергіївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; МАЛИХІН Андрій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент; ЩЕРБАКОВА Надія Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; ЯРОЩУК Лілія Григорівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; ЖИГІРЬ Вікторія Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка; ВЕНЦЕВА Надія Олександровна – докторка педагогічних наук, доцентка; НЕМЧЕНКО Сергій Геннадійович – кандидат педагогічних наук, доцент; МАКАРЕНКО Тамара Петрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; КОНДРАТЕНКО Юлія Ігорівна – аспірантка БДПУ.

З позитивною оцінкою дисертації виступили:

- 1) науковий керівник, кандидат педагогічних наук, професор КРИЖКО Василь Васильович;
- 2) рецензенти: ШУМІЛОВА Ірина Федорівна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування; СТАРОКОЖКО Ольга Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки кафедри менеджменту та адміністрування.

Узяли участь в обговоренні роботи ГОЛІК Олександр Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент; ГОЛУБ Олена Вікторівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; ВЕНЦЕВА Надія Олександровна – докторка педагогічних наук, доцентка; НЕМЧЕНКО Сергій Геннадійович – кандидат педагогічних наук, доцент; МАКАРЕНКО Тамара Петрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка.

УХВАЛИЛИ:

На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних Положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів, прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи ЛИСАКОВА Сергія Володимировича «Феномен провідництва в освіті України (XIX – початок ХХІ століть)»:

1 Актуальність теми дослідження визначається змінами пріоритетів у методології національної освіти та необхідністю дослідження визначних освітньо-професійних практик і створенням нових зразків. Констатується посилення людського фактору у формуванні нового бачення національного освітнього ландшафту, що забезпечує самореалізацію унікальних і феноменальних рис кожного суб'єкта цього ландшафту. Паліативний характер реформування та модернізації освіти, пошуки прийнятних ментальних та освітніх цінностей і стандартів у глобалізованому освітньому просторі посилюють роль і відповідальність особистостей, що приймають на себе роль освітніх провідників.

Мета дослідження полягає у визначені місії провідництва в освіті та рис його феноменального характеру.

Визначено такі завдання: визначити соціально-історичні умови, етнічні, національні, релігійні коріння виникнення автохтонного феномену «проводу» та «проводництва»; здійснити герменевтичний дискурс провідництва в наукових джерелах; запровадити до наукового вжитку авторське визначення концепту «проводництво в освіті»; визначити феноменальні характеристики провідників освіти та схарактеризувати смислові формати провідництва; визначити місце «проводництва» в системі наукових понять освіти; здійснити методологічне обґрунтування провідницької діяльності в освіті.

Об'єкт дослідження: провідництво в освіті України.

Предмет дослідження: генеза та сутність феномену провідництва в освіті України XIX–ХХІ століття.

Методи дослідження: методологічну базу дослідження складають теоретичні: ретроспективний, конкретно-пошуковий, персоналістично-біографічний методи та обсерваційні: вивчення спогадів, матеріалів листування, зустрічі-бесіди, інтерв'ю з сучасними провідниками національної освіти.

2 Формування наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертaciї. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше: визначено концепт «проводництво в освіті» як феномен та

атрибут української національної ідентичності; встановлено родові зв'язки та особливості концептів «проводництво в освіті», «лідерство», «наукова організація праці», «передовий педагогічний досвід»; визначено загальні та унікальні риси провідників освіти; окреслено феноменальність і жертовність перетворюальної діяльності провідників освіти; встановлено масштабність і ресурсний характер форматів провідницької діяльності в освіті; здійснено спробу методологування ідеї провідництва в освіті. Досліджено історичні та соціальні умови формування феномену провідництва в освіті України, запроваджено визначення поняття «проводництва в освіті», легітимізовано в термінологічному вжитку в національному й англомовному науковому середовищі поняття «проводництво» та «проводництво в освіті».

3 Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна. Дисертант володіє достатньою підготовкою для здійснення науково-пошукової роботи за обраною темою дослідження. ЛИСАКОВ Сергій Володимирович здійснив самостійний авторський пошук і первинний аналіз історичних, філософських і літературних джерел із проблеми проводу та провідництва в освіті.

Установив і здійснив успішну комунікацію із сучасними провідниками освіти: Миколою Петровичем ГУЗИКОМ, Миколою Миколайовичем ПАЛТИШЕВИМ, Яніною Миколаївною ОВСІЄНКО; політичним діячем Юрієм Романовичем ШУХЕВИЧЕМ; науковцями НАН України Віктором Петровичем АНДРУЩЕНКОМ і Миколою Івановичем ШУТОМ; учасниками проекту МВФ «Відродження» – «Лабораторія наукового перекладу»; науковцями кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія КОЧУРИ Львівського національного університету ім. Івана ФРАНКА (завідувачкою кафедри, професоркою Роксоляною Петрівною ЗОРІВЧАК), заступником директора Інституту модернізації змісту освіти МОН України Романом Богдановичем ШИЯНОМ; завідувачкою кафедри іноземних мов та методики викладання Бердянського державного педагогічного університету Наталією Юріївною ПАНОВОЮ та доцентом цієї кафедри Андрієм Анатолійовичем МОРОЗОМ.

4 Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечуються теоретико-методологічним обґрунтуванням його вихідних положень, відповідністю методів, завдань, об'єкту і предмету дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих даних, доказовістю висновків. Наукові положення і висновки – чіткі, науково обґрунтовані.

5 Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Суцільне історико-педагогічне дисертаційне дослідження Сергія Володимировича ЛИСАКОВА започатковує новий напрямок у педагогіці національної освіти.

Дослідження проведено відповідно до методологічних основ, розроблених вітчизняними науковцями.

Дисертант опрацював та узагальнив значний пласт історичного, культурного та просвітницького характеру етногенезу українського суспільства. Ресурсами компаративного підходу встановлено риси схожості та відмінності цивілізаційного поступу національної освіти в процесі глобалізації та збереження унікальності української ідентичності.

Теоретично обґрунтовано ідею провідництва як автохтонного феномену українського суспільства.

Напрацьовано наративи про феномен здійснення провідницької місії видатними провідниками в історичний період, окреслений XIX – XXI століттями.

Започатковано процес формування провідницької парадигми в національній та глобалізованій освіті.

6 Використання результатів роботи.

Основні ідеї дисертаційного дослідження Сергія Володимировича ЛИСАКОВА «Феномен провідництва в освіті України (XIX – XXI століття)» були вперше презентовані на Всеукраїнській конференції «Ідея провідництва в освіті України (XIX-XX ст.)» 2018 року та на науковому семінарі десятої міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2019».

У Бердянському державному педагогічному університеті в 2016 році започатковано дослідницький науковий проект «Місія провідництва в освіті». Творчий колектив очолює кандидат педагогічних наук, професор Василь Васильович КРИЖКО.

Дослідження виконується в межах загальної тематики науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і кафедри менеджменту та адміністрування.

До дослідження залучені науковці Національної академії педагогічних наук України, Національного педагогічного університету ім. Михайла Петровича ДРАГОМАНОВА, Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра ДОВЖЕНКА, Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. Володимира ВИННИЧЕНКА, Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана ФРАНКА, Черкаського національного педагогічного університету ім. Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, Полтавського обласного

інституту післядипломної педагогічної освіти ім. Михайла Васильовича ОСТРОГРАДСЬКОГО, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, керівники авторських закладів освіти, педагоги-дослідники та журналісти.

Розроблено та запроваджено новий освітній компонент освітньо-професійної програми «Менеджмент» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» у галузі знань 07 «Управління навчальним закладом» та освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Ідеї провідництва в освіті поширяються на курсах підвищення кваліфікації менеджерів освіти.

Матеріали дисертаційного дослідження Сергія Володимировича ЛИСАКОВА використовуються в діяльності Інституту провідництва в освіті Бердянського державного університету.

7 Повнота викладання результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

За результатами досліджень опубліковано 14 наукових праць, у тому числі 2 монографії, 6 статей у наукових фахових виданнях (із них 3 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до ОЕСП), 6 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Провідництво в освіті. Від ідеї до вічності: кол. моногр./ За заг. ред. проф. І. Т. Богданова. Передмова академіка НАПН України В. Андрушенка. Київ: Освіта України, 2017. 368 с.

2. Генеза провідництва в освіті: кол. моногр./ за заг. ред. проф. І. Богданова. Київ: Освіта України, 2019. 476 с. (пункти 1.1, 1.2, 1.9–1.9.4, 2.2).

3. Лисаков С. В. Феномен провідництва в освіті. *Virtus: Scientific Journal*. 2017. № 14. С. 78–82.

4. Лисаков С. В. Родові зв'язки понять «провідництво в освіті», «наукова організація праці» і «передовий педагогічний досвід». *Virtus: Scientific Journal*. 2017. № 18. С. 96–100.

5. Bogdanov I.T., Lysakov S.V., Kryzhko V.V. The guidance as a modern frame of management by changes in education. *Virtus: Scientific Journal*. 2018. № 24. Р. 56–62.

6. Богданов І., Лисаков С., Немченко С., Крижко В. Ідея провідництва в управлінні вищою освітою. *Вища освіта України*. 2018. № 1. С. 11–20.

7. Лисаков С. Смисловий діалог понять «провідництво» та «просвітництво». *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2018. Вип. 2. С. 152–159.

8. Лисаков С. Реактивація категорії «провідництво» в царині національної освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: педагогіка. 2019. Вип. 1(22). С. 196–200.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Лисаков С. В. Формат провідництва в управлінні освітою. Лабіринти реальності: зб. наук. пр./ за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. Монреаль: ASF, 2017. С. 52–55.

10. Лисаков С. В., Крижко В. В. Феномен провідницької місії в освіті XVIII-XIX ст. Феномен української інтелігенції в контексті глобальних трансформацій (до 60-річчя утворення кафедри філософії й 80-тиріччя утворення кафедри історії і права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»): матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Покровськ, ДонНТУ, 19–20 квітня 2018 року)/ вст. сл. Ректор ДВНЗ «ДонНТУ» Ляшок Я. О., відп. ред. проф. Нікульчев М. О. Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2018. С. 150–153.

11. Лисаков С. В. Кобзарі як духовні провідники. *Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 грудня 2019 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР»)/ наук. ред. О. Є. Висоцька. Дніпро: Охотнік, 2020. С. 142–144.

12. Лисаков С. В. Провідник чи лідер? *Концептуальні напрямки розвитку наукових знань (частина II)*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 30 – 31 грудня 2019 року. Київ: МЦНіД, 2019. С. 13–15.

13. Лисаков С. В. Провідництво та просвітництво. *Сучасний вектор розвитку науки: XXXIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція* (м. Вінниця, 20 січня 2020 року). Вінниця, 2020. Ч. 3. С. 57–63.

14. Лисаков С. В. Провідницька харизма сьогоденості як виклик перед сучасним вчителем. *Перспективні напрямки наукових досліджень: LXVII Міжнародної інтернет-конференції*. (м. Рівне, 31 травня 2021 року). Рівне, 2021. С. 156–160.

Результати дисертаційної роботи повністю відображені в публікаціях.

Дисертаційна робота виконана самостійно та не містить плагіату.

8 Апробація матеріалів дисертації. Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом публікації матеріалів дисертації. Початкові,

проміжкові та кінцеві результати дослідження були оприлюднені в доповідях автора та обговорені на науково-практичних конференціях, семінарах: «Феномен провідництва в освіті» (Бердянськ, 2017 р.); «Лабіринти реальності» (Сєверодонецьк, 2017 р.); «Актуальність питання підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій» (Мелітополь, 2017 р.); «Феномен української інтелігенції в контексті глобальних трансформацій» (Покровськ, 2018 р.); «Ідея провідництва в освіті України (XIX-XX ст.)» (Бердянськ, 2018 р.); «Сучасні заклади освіти» (Київ, 2018 р.); «Особистісно-професійний розвиток учителя в умовах реалізації концепції Нової української школи» (Мелітополь, 2018 р.); «Інноваційний розвиток освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (Суми, 2019 р.); «Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика» (Дніпро, 2019 р.); «Концептуальні напрямки розвитку наукових знань» (Київ, 2019 р.); «Сучасний вектор розвитку науки» (Вінниця, 2020 р.); «Перспективні напрямки наукових досліджень» (Рівне, 2021).

9 Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст наукової роботи викладено українською мовою в логічній послідовності та доступною для сприйняття, доречно використано наукові терміни.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Сергія Володимировича ЛИСАКОВА «Феномен провідництва в освіті України (XIX – XXI століть)», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та напрямку наукового дослідження освітньо-професійної програми Бердянського державного педагогічного університету за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

1 Дисертаційну роботу «Феномен провідництва в освіті України (XIX – XXI століть)», подану Сергієм Володимировичем ЛИСАКОВИМ на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки до захисту.

2 Головою спеціалізованої вченої ради призначити:

доктора педагогічних наук, доцента Надію Олександрівну ВЕНЦЕВУ – доцента кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету

Опонентами призначити:

доктора педагогічних наук, професора Григорія Васильовича ЛУЦЕНКА – проректора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра ДОВЖЕНКА.

кандидата педагогічних наук, професора Миколу Миколайовича ОКСУ – професора кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.

Рецензенти:

докторка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету

 Ірина ШУМІЛОВА

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету

 Ольга СТАРОКОЖКО

Головуюча на засіданні кафедр педагогіки, менеджменту та адміністрування:
докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету

Лариса ЛІСІНА

Секретар фахового семінару:
докторка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету

Ірина БАРБАШОВА